

I. В. Безп'ята,

к. е. н., доцент, докторант, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ДІАГНОСТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОБОТИ АГРАРНОГО СЕКТОРА КРАЇНИ

I. Bezpyata,

Ph.D., associate professor, Mykolayiv State Agrarian University, Mykolaiv

DIAGNOSIS OF THE SOCIO-ECONOMIC PERFORMANCE OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE COUNTRY

У статті проаналізовано сучасні тенденції розвитку сільського господарства, в тому числі рослинництва та тваринництва. Виявлено особливості виробництва продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами, фермерськими господарствами та господарствами населення. Охарактеризовано основні показники фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств (включаючи фермерські господарства), а також показники економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. В результаті аналізу було відмічено, що для аграрного виробництва України характерна стабільність результатів господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників та поліпшення їх у динаміці. Навіть у кризу виробництво валової продукції сільського господарства в Україні не зазнало значного спаду і практично збереглося на рівні попередніх років. Разом з тим, фінансові показники господарської діяльності в сільському господарстві завдяки сприятливій кон'юктурі цін на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках поліпшилися. Це сприяло не тільки нарощуванню власних коштів товаровиробників та приросту інвестицій в сільське господарство регіонів, а й підвищенню показників ефективності аграрного бізнесу та віддачі вкладених ресурсів. Завдяки цьому результати діяльності сільського господарства в 2014 році помітно перевищують показники минулих років.

The article examines the current trends in agriculture, including crops and livestock. The features of agricultural production in agricultural enterprises, farms and households. We characterize the main financial indicators of agricultural enterprises (including farms) as well as indicators of economic efficiency of agricultural production. The analysis was observed that agricultural production for Ukraine characterized by stability results of economic activity of agricultural producers and improve their dynamics. Even under the influence of the crisis the production of gross agricultural production in Ukraine has not been a significant downturn and remained almost at the level of previous years. However, the financial indicators of economic activity in agriculture due to favorable conjuncture of prices for domestic and international food markets improved. This contributed not only increasing domestic resources producers and increase investment in agriculture regions, and improve performance Agribusiness and return of invested resources. This performance of agriculture in 2014, significantly higher than previous years.

Ключові слова: сільське господарство, продукція рослинництва, урожайність сільськогосподарських культур, продукція тваринництва, продуктивність худоби, валова продукція, продуктивність праці, прибуток, рівень рентабельності.

Key words: agriculture, crop production, productivity of crops, livestock products, livestock productivity, gross output, productivity, income, level of profitability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аграрний сектор економіки — один з найважливіших складових господарського комплексу України, який відіграє важливу роль у зміцненні національної економіки країни, підвищенні життєвого рівня населення і розв'язанні соціально-економічних проблем сільських територій. Досягнення цієї мети вимагає насамперед вирішення продовольчої проблеми на основі підвищення результативності сільськогосподарського виробництва. Тому основне завдання сільського господарства полягає в забезпеченні подальшого зростання і сталості виробництва для повнішого задоволення населення в продуктах харчування, а промисловості в сировині. Отже, проблема підвищення результативності сільськогосподарського виробництва є визначальним фактором економічного і соціального розвитку суспільства на сучасному етапі розвитку економіки України.

АНАЛІЗ

ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми розвитку виробництва сільськогосподарської продукції в аграрних формуваннях та ефективність їх виробництва вивчали такі відомі вчені, як В.Г. Андрійчук, П.С. Березівський, О.Ю. Єрмаков, Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, Г.В. Черевко, Д.І. Шеленко, В.В. Юрчишин та інші. Але залишається значна частина невирішених проблем, пов'язаних з результативністю аграрного сектору економіки, що потребує подальших досліджень.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз основних тенденцій розвитку виробництва сільськогосподарської продукції в господарських формуваннях України.

Таблиця 1. Динаміка виробництва сільськогосподарських культур в розрізі окремих категорій господарств в Україні, тис. т

Види сільськогосподарських культур	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2014 р.	Питома вага, в сер. за 5 років, %
Сільськогосподарські підприємства							
Зернові та зернобобові культури	25076,8	37484,7	31029,0	42136,6	42209,3	168,32	66,11
Цукрові буряки (фабричні)	11508,7	15800,6	15603,3	8489,7	13512,6	117,41	83,81
Соняшник	4377,1	5643,3	5542,0	7291,4	6725,6	153,65	65,71
Ріпак	973,4	957,9	863,0	1583,9	1483,3	152,39	68,24
Картопля	321,2	493,5	505,8	381,8	552,0	171,86	2,01
Овочі	752,7	1156,2	1087,1	851,4	1012,5	134,52	10,24
Плоди та ягоди	286,8	299,8	369,0	444,2	332,0	115,76	17,41
Фермерські господарства							
Зернові та зернобобові культури	4702,5	6734,6	5046	7522,4	7693,3	163,60	11,78
Цукрові буряки (фабричні)	1154,7	1344,8	1234,4	611,1	1086,8	94,12	7,01
Соняшник	1208,5	1645,5	1589,1	2154,4	1956,1	161,86	19,00
Ріпак	220,8	229,4	154	412,3	399,7	181,02	16,49
Картопля	161,3	258,3	251,2	277,6	206,9	128,27	1,03
Овочі	211,9	384,3	346,8	307,3	327,8	154,70	3,32
Господарства населення							
Зернові та зернобобові культури	9491,6	12527,5	10141,2	13392,3	13956,7	147,04	22,11
Цукрові буряки (фабричні)	1085,8	1595,1	1601,2	1688,6	1134,7	104,50	9,17
Соняшник	1185,9	1381,7	1256,0	1604,7	1452,1	122,45	15,29
Ріпак	253,5	225,1	179,1	339,1	315,0	124,23	15,27
Картопля	18222,3	23495,9	22493,2	21599,2	22934,5	125,86	96,96
Овочі	7157,8	8292,4	8582,8	8713,9	8297,2	115,92	86,44
Плоди та ягоди	1459,7	1596,5	1639,7	1851,1	1667,1	114,21	82,59

Джерело: за даними Держкомстату України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як відомо, сільськогосподарське виробництво складається з двох основних галузей — рослинництва і тваринництва, які доповнюють одна одну в забезпеченні господарського комплексу різними продуктами, а їх співіснування підвищує ефективність використання земельних, матеріальних і трудових ресурсів аграрного сектора. У свою чергу, рослинництво і тваринництво поділяються на вузлі галузі. Останні суттєво відрізняються одна від одної за технологією та засобами виробництва, видом і характером виробленого продукту. Проте є загальній критерій і загальні риси, що об'єднують галузі рослинництва і відрізняють їх від галузей тваринництва. У першому випадку виробництво пов'язане з використанням землі й вирощуванням рослин, а у другому — ґрунтується на вирощуванні тварин і використанні їх життєвих функцій.

Рослинництво — провідна галузь аграрного виробництва, його продукція має важливе народногосподарське значення, яка споживається в натуральному вигляді, використовується як сировина, або йде на корм тваринам. Виробництво основних видів продукції рослинництва в розрізі окремих категорій господарств в Україні представлено в таблиці 1.

За останні п'ять років по всіх категоріях господарств виробництво продукції рослинництва зростає. В 2014 році порівняно з 2010 роком у сільськогосподарських підприємствах виробництво зернових зросло на 68,32%, соняшнику — 53,65%, ріпаку — 52,39%, картоплі — 71,86%. В фермерських господарствах також зростає виробництво зерна на 63,60%, соняшнику — 61,86%, ріпаку — 81,02%, овочів — 54,70%. Що стосується господарств населення виробництво продукції рослинництва зростає, але меншими темпами, ніж в інших категоріях господарств.

Досліджуючи структуру виробництва продукції рослинництва за основними категоріями господарств в аграрному секторі країни видно, що в сільськогосподарських підприємствах зосереджено виробництво зернових культур — більше 60% валового збору, цукрових буряків — 80%, соняшнику, ріпаку — 60%.

У господарствах населення зосереджено в основному виробництво картоплі — більше 90%, овочів, плодів та ягід — 80%. Фермерські господарства виробляють не більше 20% від загальних валових зборів сільськогосподарських культур.

Важливою умовою зростання економічної ефективності галузей рослинництва є підвищення урожайності всіх сільськогосподарських культур і зниження матеріальних грошових затрат на виробництво та реалізацію продукції. Окремі види природних та економічних факторів, зокрема такі як погодно-кліматичні умови, можуть зменшити або збільшити вплив комплексу заходів на урожайність провідних культур. Продовольча продуктивність земельних угідь і заходи щодо її підвищення істотно впливають на динаміку урожайності та економічні показники господарської діяльності: обсяг валової продукції, розміри валового і чистого доходу галузі рослинництва в абсолютному виразі та на одиницю площі сільськогосподарських угідь (табл. 2).

Дані таблиці свідчать про те, що урожайність сільськогосподарських культур в Україні в 2014 році порівняно з 2010 роком зростає. Так, урожайність зернових і зернобобових культур зросла на 62,45%, цукрових буряків — на 70,48%, соняшнику — на 29,33%, картоплі — на 33,13%. І хоча даний показник з кожним роком зростає, але він майже в двічі нижчий за середні показники Європи, що свідчить про низьку урожайність та неповне використання потенціалу сільськогосподарських угідь, які є в розпорядженні України.

Таким чином, Україна має значні можливості для перетворення аграрного сектору економіки у високоефективний, експортоспроможний сегмент, здатний забезпечувати продовольчу безпеку країни. Разом з тим, у його розвитку залишається низка дуже складних проблем, які потребують прискореного вирішення.

Тваринництво — друга основна галузь сільського господарства. Продуктами його виробництва є цінні, незамінні й основні продукти харчування, які покривають до 70% потреб у білках, третину всіх калорій у харчовому раціоні людини. Також продукція тваринництва є цінною сировиною для легкої промисловості. Розвиток тваринницьких галузей дає змогу сільськогосподарським товаровиробникам забезпечити впродовж року рівномірне виробництво продукції, надходження коштів від реалізації, повніше використання основних засобів, трудових ресурсів, чим дещо нівелюється сезонність виробництва. Галузі тваринництва використовують відходи рослинництва, а самі виробляють цінні органічні добрива для нього.

У розрізі окремих категорій господарств виробництво основних видів продукції тваринництва в Україні має великі коливання (табл. 3).

Таблиця 2. Урожайність основних видів сільськогосподарських культур в Україні, ц/га

Види сільськогосподарських культур	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2010 р.
Зернові та зернобобові культури	26,9	37,0	31,2	39,9	43,7	162,45
Цукрові буряки (фабричні)	279,5	363,3	410,8	398,9	476,5	170,48
Соняшник	15,0	18,4	16,5	21,7	19,4	129,33
Картопля	132,5	168,0	161,0	159,7	176,4	133,13
Овочі	173,6	195,0	199,2	199,9	207,8	119,70
Плоди та ягоди	78,2	84,9	89,9	103,5	95,2	121,74

Джерело: за даними Держкомстату України.

Відповідно до проведених розрахунків таблиці, можна зробити висновки про те, що в 2014 році порівняно з 2010 роком в сільськогосподарських підприємствах збільшується виробництво м'яса (у забійній вазі) на 28,38%, молока — 17,88%, яєць — 22,50. При цьому зменшується майже на половину виробництво вовни та меду. В фермерських господарствах спостерігається така ж сама ситуація. Що стосується господарств населення, треба відмітити, що за останні п'ять років зменшується виробництво по всім видам продукції в тваринництві, окрім виробництва яєць.

При вивченні структури виробництва продукції тваринництва за основними категоріями господарств в аграрному секторі країни видно, що більша частина виробництва зосереджена саме в господарствах населення: більше 40% — м'яса у забійній вазі, 80% — молока, 85% — вовни та майже 100% меду. В сільськогосподарських підприємствах зосереджено тільки виробництво яєць — 62% та м'яса — більше 55%. Показники по фермерським господарствам не перевищують 3% загального виробництва окремих видів продукції тваринництва.

На обсяги виробництва продукції тваринництва крім поголів'я худоби та птиці впливає також продуктивність тварин. Тому далі проаналізуємо показники продуктивності худоби та птиці за останні п'ять років (табл. 4).

У країні спостерігається щорічне збільшення річного надою молока від однієї корови. По господарствах всіх категорій надої молока від однієї корови в 2014 році зросли на 10,44%. При цьому збільшуються середньодобові прирости ВРХ — на 13,88% та свиней — на 28,27%, хоча і залишаються на достатньо низькому рівні.

У вівчарстві спостерігається тенденція до зменшення продуктивності галузі. Так, середній річний настриг вовни від однієї вівці по господарствах всіх категорій скоротився на 11,76%. В птахівництві ж спостерігаються коливання яйценоскості курей-несучок. Найбільший рівень яйценоскості в 2012 році становив 293 шт.

Отже, для кожної галузі тваринництва повинна бути розроблена комплексна програма його виходу із кризової ситуації в залежності від стану її економіки, значення для продовольчого забезпечення населення, кількості необхідних дотацій, ефективності капітальних вкладень, зооінже-

нерно-ветеринарних і агротехнічних заходів, та природно-екологічних умов.

Для вирішення питання ефективного розвитку тваринництва потребує значної фінансової підтримки, яка в Україні значно нижча порівняно з країнами з розвиненим сільським господарством, а за останні роки взагалі знижена до мінімуму.

Продуктивність праці — важливий трудовий показник. Від її рівня і динаміки залежить чисельність працівників, рівень і фонд оплати праці, обсяг виробництва продукції тощо. На території України сформовані неоднакові умови для сільськогосподарського товаровиробника, що серйозно позначається на ефективності, в тому числі й продуктивності праці. Умови виробництва мають переважно природно-економічний характер, як-то: родючість ґрунтів, розміри полів, кліматичні чинники.

Продуктивність праці була і буде одним з головних показників, який визначає науково-технічний прогрес суспільства, характеризує становище держави, окремої галузі, підприємства. Взаємозв'язок між продуктивністю праці й економічним зростанням очевидний, адже продуктивність праці у ринковій економіці є одним з чинників формування сукупної пропозиції (рис. 1).

Розраховані показники свідчать про те, що продуктивність праці в сільському господарстві на одного зайнятого працівника в сільськогосподарському виробництві у постійних цінах 2010 року з кожним роком збільшується, як в рослинництві, так і в тваринництві. Так, у 2014 році, продуктивність праці в рослинництві становила 228,88 тис. грн., що на 71,32% більше ніж у 2010 році. В тваринництві спостерігається така ж сама ситуація.

Вивчаючи тенденції розвитку сільського господарства на сучасному етапі аграрних перетворень, важливо оцінити тенденції виробництва валової продукції сільського господарства різними категоріями господарств, оскільки реформування вітчизняного агропромислового виробництва зумовило багатокладність в аграрній сфері економіки, функціонування різних організаційно-правових форм господарювання в сільському господарстві, передусім сільськогосподарських підприємств і господарств населення (табл. 5).

Таблиця 3. Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва в розрізі окремих категорій господарств в Україні

Види продукції	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2014 р.	Питома вага, в сер. за 5 років, %
Сільськогосподарські підприємства							
М'ясо (у забійній вазі), тис. т	1086,8	1159,3	1216,8	1377,5	1395,2	128,38	55,87
Молоко, тис. т	2104,5	2122,9	2391,1	2425,7	2480,7	117,88	20,46
Яйця, млн шт.	10171,2	11629,8	11899,8	12166,2	12460,1	122,50	62,01
Вовна, т	582,0	528,0	430,0	371,0	295,0	50,69	12,31
Мед, т	1405,0	1338,0	1255,0	1151,0	844,0	60,07	1,70
Фермерські господарства							
М'ясо (у забійній вазі), тис. т	47,6	56,0	54,4	63,8	56,6	118,91	2,49
Молоко, тис. т	112,1	123,0	144,2	156,8	166,8	148,80	1,25
Яйця, млн шт.	78,4	108,4	77,6	68,0	76,1	97,07	0,43
Вовна, т	128,0	119,0	126,0	99,0	84,0	65,63	3,10
Мед, т	215,0	158,0	162,0	172,0	138,0	64,19	0,24
Господарства населення							
М'ясо (у забійній вазі), тис. т	924,6	928,5	938,4	948,1	907,8	98,18	41,64
Молоко, тис. т	9031,9	8840,1	8842,3	8905,7	8485,3	93,95	78,29
Яйця, млн шт.	6802,7	6951,6	7133,1	7380,6	7051,1	103,65	37,55
Вовна, т	3482,0	3230,0	3168,0	3050,0	2223,0	63,84	84,58
Мед, т	69253,0	68815,0	68717,0	72390,0	65539,0	94,64	98,05

Джерело: за даними Держкомстату України.

Таблиця 4. Продуктивність худоби та птиці в Україні

Види продукції	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2010 р.
Середньодобові прирости великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі, г	461	481	504	508	525	113,88
Середньодобові прирости свиней на вирощуванні та відгодівлі, г	375	414	448	474	481	128,27
Середній річний удій молока від однієї корови, кг	4082	4174	4361	4446	4508	110,44
Середня річна несучість однієї курки-несучки, шт.	281	286	293	289	276	98,22
Середній річний настриг вовни від однієї вівці, кг	3,4	3,4	3,3	3,2	3,0	88,24

Джерело: за даними Держкомстату України

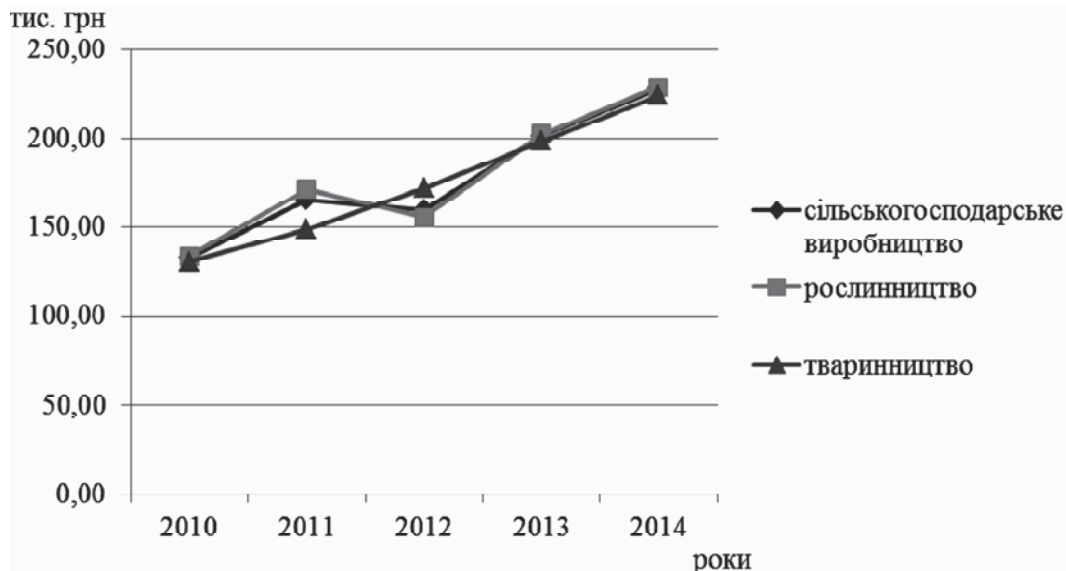


Рис. 1. Динаміка продуктивності праці в сільському господарстві України, %

Джерело: за даними Держкомстату України.

Аналіз даних виявив, що у сільськогосподарських підприємствах провідною галуззю залишається рослинництво, частка якої в 2014 році становила 105529,5 млн грн., або 75,89%. Аналогічне становище склалося і в господарствах населення — 72178,4 млн грн. (64,23%).

Тобто в обох категоріях господарств галузь рослинництва є провідною, оскільки забезпечує швидку окупність інвестицій та забезпечує високий рівень рентабельності. В той же час частка галузі тваринництва в сільськогосподарських підприємствах протягом 2010—2014 років знизилась з 29,00% до 24,11%. За аналогічний період частка галузі тваринництва в господарствах населення знизилась з 42,72% до 35,77%. Фактично в останні роки переважна кількість тваринницької продукції виробляється саме в господарствах населення.

Для сфери сільського господарства, коли для фінансування виробничої діяльності сільськогосподарськими товаровиробниками використовується залучений капітал, особливого значення набуває якісний аналіз та об'єктивна оцінка основних показників та результатів діяльності, для зовнішніх користувачів: фінансових органів, комерційних банків, податкових органів, акціонерів. Прийняття рішення інвестором про фінансування виробничої діяльності сільськогосподарського товаровиробників або рішення банків про надання кредиту базується на вивченні фінансових результатів діяльності підприємства. Для власника оцінка результатів діяльності має важливе значення інформаційна база про потенційні можливості збільшення прибутку, або виявлення причин збитковості (табл. 6).

За даними таблиці видно, що в 2014 році чистий прибуток по сільськогосподарським підприємствам порівняно з 2010 роком зростає на 3009,3 млн грн., або на 17,44%. Треба відмітити також, що за останні п'ять років зростає частка прибуткових підприємств на 15,2 відсоткових пунктів, збільшуються їх прибутки — майже в 2,5 рази. Що стосується частки збиткових підприємств — то у 2014 році їх питома вага склала 15,2%, а загальна сума збитку від сільськогосподарської діяльності — 30686,9 млн грн., що майже в 6 разів більше порівняно з 2010 роком. Відповідно і зменшується рівень рентабельності операційної діяльності до 21,1%.

Вивчаючи основні показники ефективності сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах в розрізі окремих галузей, видно, що найбільш прибутковою галуззю є рослинництво (табл. 7).

Загальна сума прибутку від реалізації продукції рослинництва у 2014 році становила 29527,5 млн грн., що більше як в 2,5 рази більше ніж в 2010 році. Рівень рентабельності також зростає з 26,7% до 29,2%. В тваринництві показники ефективності сільськогосподарського виробництва продукції також зростають, ще більш швидкими темпами, ніж в рослинництві. Так, загальна сума прибутку від реалізації продукції тваринництва у 2014 році склала 3756,2 млн грн., що більше як в 2,7 рази порівняно з 2010 роком. При цьому рівень рентабельності склав 13,4%.

ВИСНОВКИ

Проведений економічний аналіз сільського господарства України загалом показав, що для аграрного виробництва України характерна стабільність результатів господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників та незначне поліпшення їх у динаміці. Навіть у кризу виробництво валової продукції сільського господарства в Україні не зазнало значного спаду і по деяких напрямках виробництва збереглося на рівні попередніх років. Разом з тим, фінансові показники господарської діяльності в сільському господарстві завдяки сприятливій кон'юктурі цін на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках поліпшилися. Це сприяло не тільки нарощуванню власних коштів товаровиробників та приросту інвестицій в сільське господарство регіонів, а й підвищенню показників ефективності аграрного бізнесу та віддачі вкладених ресурсів. Завдяки цьому фінансові результати діяльності сільського господарства в 2014 році помітно перевищують показники минулих років.

Література:

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Кернасук Ю. Де чекають українського аграрія / Ю. Кернасук // Агробізнес. — 2015. — № 3 (298). — С. 10—14.

Таблиця 5. Валова продукція сільського господарства за категоріями господарств у постійних цінах 2010 року в Україні, млн грн.

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2010 р.
Усі категорії господарств						
Валова продукція – всього	194886,5	233696,3	223254,8	252859,0	251438,6	129,02
у тому числі						
продукція рослинництва	124554,1	162436,4	149233,4	175895,2	177707,9	142,68
продукція тваринництва	70332,4	71259,9	74021,4	76963,8	73730,7	104,83
Сільськогосподарські підприємства (включаючи фермерські господарства)						
Валова продукція – всього	94089,0	121053,7	113082,3	136590,9	139058,4	147,79
у тому числі						
продукція рослинництва	66812,7	92138,4	82130,2	103127,8	105529,5	157,95
продукція тваринництва	27276,3	28915,3	30952,1	33463,1	33528,9	122,92
Господарства населення						
Валова продукція – всього	100797,5	112642,6	110172,5	116268,1	112380,2	111,49
у тому числі						
продукція рослинництва	57741,4	70298,0	67103,2	72767,4	72178,4	125,00
продукція тваринництва	43056,1	42344,6	43069,3	43500,7	40201,8	93,37

Джерело: за даними Держкомстату України.

Таблиця 6. Основні показники фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств (включаючи фермерські господарства) в Україні

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2010 р.
Чистий прибуток (збиток), млн грн.	17253,6	25267,0	26728,4	14925,7	20262,9	117,44
Підприємства, які одержали чистий прибуток						
у % до загальної кількості	69,6	83,5	78,6	80,3	84,8	+15,20 в.п.
фінансовий результат, млн грн.	22094,9	30182,3	33570,1	26186,6	50949,8	230,60
Підприємства, які одержали чистий збиток						
у відсотках до загальної кількості	30,4	16,5	21,4	19,7	15,2	-15,20 в.п.
фінансовий результат, млн грн.	4841,3	4915,3	6841,7	11260,9	30686,9	633,86
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	24,5	24,7	22,8	11,7	21,1	-3,40 в.п.

Джерело: за даними Держкомстату України.

Таблиця 7. Ефективність сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах (включаючи фермерські господарства) в Україні

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2010 р.
Прибуток, збиток (-) від реалізації сільськогосподарської продукції, млн грн.	12750,5	19926,0	20199,4	11804,3	33283,7	261,04
у тому числі						
продукції рослинництва	11375,9	17322,7	17029,8	8977,8	29527,5	259,56
продукції тваринництва	1374,6	2603,3	3169,6	2826,5	3756,2	273,26
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, %	21,1	27,0	20,5	11,2	25,8	+4,70 в.п.
продукції рослинництва	26,7	32,3	22,3	11,1	29,2	+2,50 в.п.
продукції тваринництва	7,8	13,0	14,3	11,3	13,4	+5,60 в.п.

Джерело: за даними Держкомстату України.

3. Павленко Олексій: Розвиток агропромислового комплексу — ключ до соціально-економічної і фінансової стабільності нашої країни [Електронний ресурс]. — Режим доступу до інформації: <http://www.agroua.net/news/index.php?nd=20&monthsel=04&yearsel=2015>

4. Покровська О.В. Трудові ресурси підприємства і шляхи підвищення ефективності їх використання у сільському господарстві [Електронний ресурс] / О.В. Покровська. — Режим доступу: <http://repository.vsaou.org/getfile/2819.pdf>

5. Сегеда С.А. Сільське господарство як основна складова аграрно-продовольчого ринку України / С.А. Сегеда // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — Вип. 1 (6). — Т 1. — С. 227—234.

6. Сільське господарство Вінниччини: тенденції змін ефективності господарської діяльності різних організаційно-правових форм господарювання (за матеріалами вибіркового сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств Вінницької області): Колективна монографія. — Вінниця: Вінницький національний аграрний університет. — 2011. — 368 с.

7. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2012. — 182 с.

References:

1. State Statistics Service of Ukraine (2016), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 20 July 2016).

2. Kernasiuk, Yu. (2015), "Where waiting for Ukrainian agrarian", *Ahrobiznes*, vol. 3 (298), pp. 10—14.

3. Pavlenko, O. (2015), "The development of agriculture — the key to socio-economic and financial stability of our country", available at: <http://www.agroua.net/news/index.php?nd=20&monthsel=04&yearsel=2015> (Accessed 20 July 2016).

4. Pokrovs'ka, O.V. (2011), "Manpower company and ways to improve their use in agriculture", available at: <http://repository.vsaou.org/getfile/2819.pdf> (Accessed 20 July 2016).

5. Sehed S.A. (2013), "Agriculture as a major component of the agro-food market of Ukraine", *Visnyk Poltav'skoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 1(6), no. 1, pp. 227—234.

6. (2011), *Sil's'ke hospodarstvo Vinnychchyny: tendentsii zmin efektyvnosti hospodars'koi diial'nosti riznykh orhanizatsiyno-pravovykh form hospodariuvannia (za materialamy vybirkovykh sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv ta osobystykh selians'kykh hospodarstv Vinnyts'koi oblasti)* [Agricultural Vinnitsa region, trends in economic efficiency of the various types of business entity (based on sampling of agricultural enterprises and private farms Vinnitsya region)], *Vinnyts'kyj natsional'nyj ahrarnyj universytet, Vinnytsia, Ukraine*.

7. Lupenko, Yu.O. and Mesel'-Veseliak, V.Ya. (2012), *Stratehichni napriamy rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku* [The strategic directions of development of agriculture of Ukraine till 2020], *NNTs "IAE"*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 11.08.2016 р.